

**КОНГРУЕНТНІСТЬ КОМУНІКАТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ:
ВЕРБАЛЬНА СПІВВІДНЕСЕНІСТЬ ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ЖЕСТИВ
ПІД ЧАС РОМАНТИЧНОГО ЗНАЙОМСТВА**

**COMMUNICATIVE BEHAVIOUR CONGRUENCE: VERBAL CORRELATION
AND INTERPRETATION OF GESTURES IN ROMANTIC ENCOUNTERS**

Романюк О.С.,

orcid.org/0000-0003-0484-9653

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської мови № 2*

Національного університету «Одеська морська академія»

Конгруентність вербальної і невербальної поведінки незнайомих є однією з найважливіших умов досягнення комунікативної мети – справити перше враження на потенційного партнера, яку в сукупності визначають комунікативні інтенції. Порівняльне дослідження демонструє нові уявлення щодо вираження комунікативних інтенцій шляхом співвіднесеності вербальної поведінки і жестів, ініційованих під час романтичного знайомства, з урахуванням гендерного аспекту. Вибірка дослідження становила п'ятнадцять репрезентативних груп жестів, до яких увійшли 483 зразки жестів, ініційованих американськими жінками, і 190 зразків жестів, ініційованих американськими чоловіками під час первинних романтичних інтеракцій. Аналіз вибірки дослідження дав змогу виділити й описати жести, а також охарактеризувати їх вербальну інтерпретацію. За результатами дослідження встановлено гендерні переваги щодо ініціації різних груп жестів: *сім гендерно нейтральних жестів* (нахил голови вбік, кивання головою, заперечення головою, долоні вгору, пожимання плечима, вказування на себе, вказування на партнера) і *вісім гендерно специфічних жестів, ініційованих лише жінками*, (відкидання волосся, гойдання плечима з боку в бік, складання рук (молитва), руки на стегнах, вказування вбік, махання рукою, гойдання тулуба з боку в бік, рахування на пальцях). Проведений аналіз дав змогу дійти висновку про конгруентний характер вербальної поведінки і жестів, іманентних контексту флірту, залицянь і спокушання. Їхня співвіднесеність реалізована у трьох комунікативних інтенціях: 1) встановлення міжособистісного контакту з адресатом (жести привітання і прощання), 2) спонукання бажання потенційних партнерів до подальших міжособистісних романтичних стосунків за допомогою встановлення емоційного інтересу (жести, що виражають романтичний інтерес, симпатію, спокусливість, кокетливість та емоційне збудження), 3) цілеспрямоване розголошення особистої інформації (жести, спрямовані на саморозкриття).

Ключові слова: створення першого враження, вербальна поведінка, жести, первинна романтична інтеракція, гендер, американська лінгвокультура, реаліті дейтинг-шоу.

The congruence of verbal and nonverbal immediacy behaviors between strangers is one of the most important conditions for achieving a communicative goal – to make a first impression on a potential romantic partner, which is determined by communicative intentions. The comparative study demonstrates new insights into the expression of communicative intentions through the verbal immediacy behavior and nonverbal immediacy cues such as gestures initiated during face-to-face romantic encounters, considering the gender aspect. The sample of the study includes fifteen representative groups of gestures, comprising 483 samples of gestures initiated by American women and 190 samples of gestures initiated by American men within the initial romantic interactions. The findings allowed us to identify and describe gestures, as well as to characterize their verbal interpretation. The results of the study also identified gender preferences for gesture initiation: seven gestures were identically used by both women and men (i.e., head tilt, head nodding, head negation, palms up, shoulder shrug, point at oneself, point at a partner) and eight gestures were initiated only by women (i.e., hair tossing, shoulders swaying from side-to-side, folded hands (praying), hands on hips, point sideways, wave, body tilt, counting on fingers). The analysis of potential partners' communicative behaviour allowed us to conclude about the congruent nature of the verbal immediacy behaviour and gestures. They are immanent in the context of flirtation, courtship and seduction within the implementation of three communicative intentions such as follows: 1) establishing interpersonal contact (gestures of greetings and farewells); 2) encouraging potential partners to further interpersonal romantic relationships by establishing emotional interest (gestures expressing romantic attraction, interest, seduction, flirtatiousness, and excitement); 3) reveal personal information consciously and intentionally (self-disclosure gestures).

Key words: first impression, verbal immediacy behaviour, gestures, romantic dyad, initial romantic interaction, gender, American linguoculture, reality dating show.

Постановка проблеми. Комунікативна поведінка під час романтичного знайомства зумовлена внутрішньою мотивацією адресанта, а саме комунікативною метою – справити перше враження на незнайомця. Фізична привабливість, комунікативне середовище, каскад гормонів «закоханості» та нейромедіаторів безперечно

відіграють важливу роль для створення першого враження, проте існує ймовірність невдачі досягнення комунікативної мети, оскільки саме комунікативна компетентність є фундаментальною в рамках міжособистісної інтеракції романтичної діади [10; 18; 22; 23]. Оскільки вербальна і невербальна системи діють інтегровано

як складники міжособистісної інтеракції [17], досягнення комунікативної мети є результатом майстерного поєднання як вербальної, так і невербальної поведінки [14].

Отже, конгруентність вербальної і невербальної поведінки незнайомих є однією з найважливіших умов досягнення комунікативної мети. Тому це дослідження є вагомим з огляду на теоретичні передумови міжособистісної комунікативної компетентності, що в практичній реалізації сприяє створенню першого враження під час романтичного знайомства і, відповідно, зумовлює актуальність нашої роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Комунікативну мету – справити перше враження на потенційного партнера – у своїй сукупності визначають комунікативні інтенції. Встановлено, що під час реалізації комунікативних інтенцій детермінуючими чинниками варіативності вербальної і невербальної поведінки виступають саме гендерні і лінгвокультурні преференції партнерів романтичної діади [2; 3; 5; 7; 20]. Під час первинної міжособистісної інтеракції в американській лінгвокультурі за допомогою *вербальної поведінки* реалізуються три комунікативні інтенції: 1) встановити міжособистісний контакт з адресатом; 2) цілеспрямовано розголосити особисту інформацію; 3) спонукати потенційних партнерів до подальших міжособистісних романтичних стосунків за допомогою встановлення емоційного інтересу [24, с. 82].

За допомогою *невербальної поведінки* потенційні партнери комунікують потужні інтимні повідомлення [7], функції яких є іманентними контексту флірту, залицянь і спокушань: 1) вираження романтичного інтересу, симпатії, спокусливості, кокетливості та емоційного збудження; 2) привітання і прощання; 3) само-розкриття [4, с. 128]. Встановлено, що серед п'яти категорій невербальної поведінки (тактильна поведінка, жести, поведінка очима, поза і міміка) найбільшою експресивністю й експансивністю, а також значущим ступенем впливу гендеру на комунікативну поведінку є саме жести [9; 19, с. 140].

Постановка завдання. Мета статті передбачає аналіз вираження комунікативних інтенцій шляхом вербальної поведінки і жестів, ініційованих під час романтичного знайомства, з урахуванням гендерного аспекту. Задля досягнення цієї мети потрібно вирішити такі завдання: виділити й описати жести, ініційовані жінками і чоловіками під час первинної романтичної інтеракції, охарактеризувати вербальну інтер-

претацію виявлених жестів, а також виявити гендерні преференції щодо їх вживання. Аналіз проведено на матеріалі міжособистісних романтичних інтеракцій медіаперсонажів реаліті дейтинг-шоу “The Bachelor” і “The Bachelorette” [5], які є інформативними з позиції представлення соціальних та культурних норм, зміцнення гендерних стереотипів та формування традиційних гендерних ролей у міжособистісних інтимних стосунках.

Виклад основного матеріалу. Жест визначається як видима дія, яка використовується як висловлювання або частина висловлювання [16, с. 7]. Науковці П. Екман і В. Фрізен поділяють жести на «ілюстратори», тобто рухи, що ілюструють спонтанне мовлення, і «емблеми», тобто рухи, які мають прямий вербальний переклад, словникове визначення яких відоме усім членам певної лінгвокультури [11, с. 49]. Вчена І.В. Ковалинська поділяє жести на 1) комунікативні – замінюють мовлення у спілкуванні й можуть уживатися самостійно, 2) підкреслюючі – супроводжують мовлення людини й посилюють мовний контекст, 3) модальні – виразні рухи, що означають оцінку, ставлення до ситуації [1, с. 94].

За класифікацією М. Кнаппа, Дж. Хола і Т. Хоргана, жести диверсифікуються на дві групи: 1) жести, що супроводжують мовлення, прив'язані до висловлювання, ілюструючи те, що було сказано. Вони роблять акцент або підкреслюють слово або фразу, вказують на предмети, зображають просторові відносини і служать доповненням процесу взаємодії; 2) жести, що вживаються окремо від мовлення, вербально інтерпретуються за допомогою одного чи двох слів або фрази [17]. Аналіз комунікативної події «Романтичне знайомство» в рамках американської лінгвокультури продемонстрував, що невербальна поведінка жінок і чоловіків характеризується лише жестами, що супроводжують мовлення, і є частиною висловлювання (див. рис. 1).

Для вираження жестів співрозмовники залучають різні частини тіла, зокрема, це рухи головою, руками, плечима, тулубом тощо. Вчений А. Кендон наголошує, що існує ієрархія рухів тіла: зап'ястя і пальці, як правило, найчастіше міняють положення, слідом за передпліччям і відповідно надпліччям; елементи виразу обличчя зазвичай змінюються частіше, ніж рухи головою, а рухи тулубом і нижніми кінцівками характеризуються найменшим варіюванням. Тому науковець стверджує, що рухи тіла діють спільно із вербальною поведінкою, тобто чим більші одиниці руху тіла, тим більші одиниці мови [16].

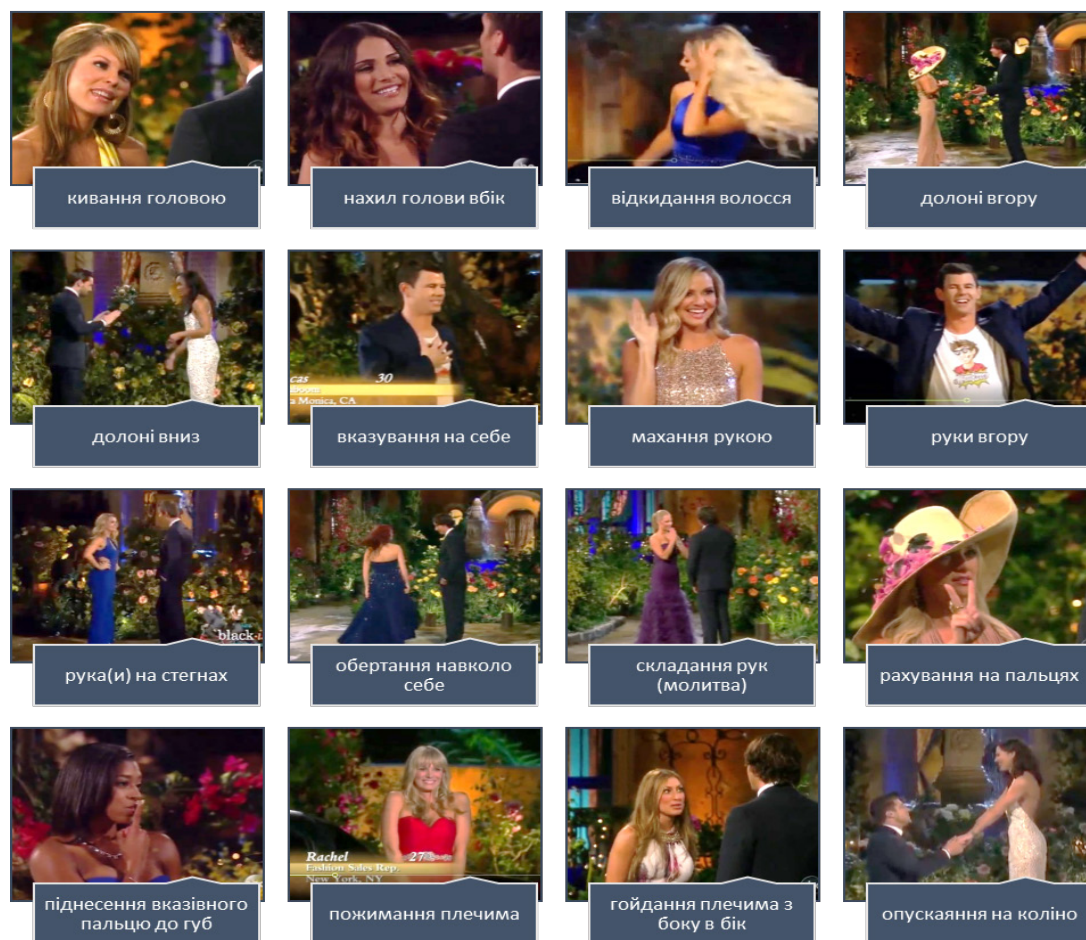

Рис. 1. Жести, що супроводжують мовлення під час романтичного знайомства

Рухи головою. Кивання головою – ритмічні рухи головою вгору і вниз, які в повільному темпі виражають інтерес до інтеракції, активне залучення адресанта в інтеракцію та погодження з адресантом. Цей жест вербально інтерпретується як *“My head is moving up and down to show you that I’m in agreement, acceptance, or understanding of what you are saying”*, у той час як прискорене кивання використовується як спонукання адресата до продовження інтеракції. Зазначимо, що тут і далі вербальну інтерпретацію жестів, ініційованих жінками і чоловіками під час романтичного знайомства, адаптовано з *“Nonverbal Body Language Dictionary”* [21].

Антонімічним жесту кивання головою є заперечення головою, що зазвичай виражає заперечення власного повідомлення *“I have no idea”* або незгоду з адресантом *“I’ve made my point and I’m sticking to it, feel free to challenge me, but I’m going to stay firm”*. Проте під час романтичної інтеракції виражає грайливе задоволення від флірту, що вербально інтерпретується як *“I’m so happy and amused that my head is vibrating with excitement”* і супроводжується прямим зоровим контактом [15].

Нахил голови вбік на 45 градусів виражає щирий інтерес і зацікавленість інтеракцією, що заохочує адресанта до подальшої бесіди. Переважно цей жест вживається жінками задля зваблення чоловіків, адже демонструє вразливість і покірність *“I’m trying to gain your sympathy and protectiveness so I’m canting my head to the side in sincere interest and amusement”*. Інтенсифікація бажання звабити чоловіка, надаючи йому домінуючої ролі, відбувається шляхом вживання цього жесту в поєднанні із взаємним поглядом із-під брів [13, с. 1234].

Відкидання волосся сигналізує бажання жінок продемонструвати партнерові своє волосся, а бажання привернути до нього увагу виражається в різних рухах головою [6, с. 283]. Ефективність відкидання волосся підвищується завдяки прямому зоровому контакту, що спонукає сексуальний інтерес, а його вербальна інтерпретація виражається так *“I’m sexually aroused and showing off my luscious hair by flicking and tossing it and hopefully you find that appealing”*.

Рухи руками. Долоні вгору, долоні вниз і долоні, паралельні одна до одної, виражають

різну позицію адресанта від покірної до домінуючої. Жест долоні вгору виконується шляхом обертання долонь вгору, як правило, обома руками, з частково або повністю витягнутими пальцями, прямими або зігнутими в ліктях руками і зігнутим або витягнутим зап'ястями. Цей жест демонструє готовність до відкритої міжособистісної інтеракції, створюючи зв'язок між партнерами: *"I'm holding my palms up because I'm trying to gain your trust through honesty"*. Також він може означати невпевненість і спантеличеність, супроводжуючись *"Wh-questions"*, або необізнаність адресата змістом повідомлення: *"I simply don't know"*. Долоні вниз мають протилежне значення, виражаючи позицію сили і домінування: *"I want to dominate and I'm ready to control our conversation"*. Долоні, направлені одна до одної, виражають рівноправність і вербально інтерпретуються як *"I'm presenting my palms vertically to show that I neither want to dominate nor be submissive"*.

Вказування на себе або на партнера – це жести, які супроводжують вербальне згадування себе *"I'm pointing at myself because I want you to believe in what I am saying about myself"* або партнера *"I'm pointing at you because I want to attract your attention"* з метою інтенсифікації і демонстрації змісту повідомлення. Одним із варіантів жесту вказування на себе є тримання рук(и) на серці, що має додаткову окрасу як знак щирості і глибокої вдячності. У такому варіанті цей жест супроводжується нахилом голови, прямим зоровим контактом і усмішкою, що вербально інтерпретується так *"My heart is warm and I'm thinking about you and have your best interest at heart"*.

Махання рукою – це вітальний жест, який характеризується піднятою вгору рукою і рухами вперед-назад долонею назовні. Махання рукою є однією з форм невербального «Привіт» або «До побачення», а збільшення експресивності і відкритості партнерів характеризується вітальним жестом руки вгору.

Рука(и) на стегнах означає готовність до самовираження, підвищуючи самовпевненість, що вербально інтерпретується так *"Hey, you, check me out, I am the best"*. Візуально руки на стегнах збільшують вертикальну поставу адресанта, що є привабливим для партнерів, які прагнуть домінувати у стосунках [8]. Варіантом самохизування і самовираження є обертання навколо себе, з метою демонстрації себе з різних кутів зору. Складання рук (молитва) є засобом вираження відвертості і щирості адресанта у своїх інтенціях, що вербально інтерпретується так: *"Please, believe me, I'm begging you"*. Зазвичай цей жест

іманентний жінкам, які намагаються створити образ чуттєвої і відкритої натури.

Захоплення контентом інтеракції, бажання унаочнити структуру повідомлення і демонстрація домінуючої позиції відбувається за допомогою рахування на пальцях, що вербально інтерпретується *"I am trying to be as clear as possible and do my best to explain everything I want to tell you"*. Піднесення вказівного пальця до губ виражає приховану інтенцію поцілувати адресата. Варіантом цього жесту є Тсс-жест, який підкреслює інтимність інтеракції і супроводжується прямим зоровим контактом. Вербально обидва жести інтерпретуються *"Please, don't talk. Let's do something more intimate like kissing"*.

Рухи плечима. Знизування плечима означає необізнаність, сором'язливість або невпевненість і доволі часто супроводжується комбінацією з долонями вгору *"I really don't know the answer"*. Гойдання плечима з боку в бік виражає грайливе задоволення від флірту *"I'm so happy and amused that my entire body is vibrating with excitement"*. Цей жест супроводжується нахилом тулуба в бік адресата і прямим зоровим контактом [12].

Рухи тулубом. Гойдання тулуба з боку в бік, який є варіантом жесту гойдання плечима з боку в бік, також виражає грайливе задоволення від флірту *"I'm so happy and amused that my entire body is vibrating with excitement"*. Цей жест супроводжується нахилом тулуба ліворуч-праворуч і прямим зоровим контактом. Жест опускання на одне коліно перед жінкою, ініційований лише чоловіками, вербально інтерпретується як *"My feelings and intentions are sincere and I'm so determined that I really believe that we'll get married soon"*. Цей жест є нетиповим для первинної діадичної інтеракції в реальному житті і зустрічається лише в поодиноких випадках у рамках романтичного медіадискурсу, адже учасники реаліті дейтинг-шоу намагалися продемонструвати партнерці серйозність і щирість своїх намірів, натякаючи на пропозицію руки і серця.

За результатами аналізу первинних романтичних інтеракцій встановлено, що комунікативна мета – справити перше враження на потенційного партнера під час романтичного знайомства – характеризується п'ятнадцятьма репрезентативними групами жестів, ініційованими жінками ($N_{\text{зразків}} = 483$) і чоловіками ($N_{\text{зразків}} = 190$) відповідно:

– сім груп гендерно нейтральних жестів, а саме: нахил голови вбік (пор., 57,1% vs. 13,4%), кивання головою (пор., 50,8% vs. 50,7%), долоні вгору (пор., 29,1% vs. 24%), заперечення головою (пор., 28,6% vs. 31%), знизування плечима

(пор., 27,5% vs. 3,5%), вказування на себе (пор., 10,6% vs. 6,3%), вказування на партнера (пор., 5,3% vs. 4,9%); – вісім груп гендерно специфічних жестів, ініційованих лише жінками, а саме: відкидання волосся (11,6%), гойдання плечима з боку в бік (7,9%), складання рук (6,3%), руки на стегнах (5,8%), вказування вбік (5,3%), махання рукою (3,7%), гойдання тулуба з боку в бік (3,2%), рахування на пальцях (2,6%).

Нерепрезентативними виявилися чотири гендерно нейтральні жести, тобто руки вгору (пор., 2,1% vs. 0,7%), давання п'яти (пор., 1,1% vs. 2,1%), долоні вниз (пор., 1,5% vs. 2,1%), піднесення вказівного пальця до губ (пор., 0,5% vs. 0,5%), і шість гендерно специфічних жестів: один жест – обертання навколо себе (2,2%), ініційований лише жінками; п'ять жестів – опускання на одне коліно (2,1%), вказування назад (1,4%), перебирання руками (0,7%), показування язика (0,7%), обведення жінки навколо себе (0,7%), – ініційованих лише чоловіками.

Висновки. Проведений аналіз комунікативної поведінки під час первинної романтичної інтеракції дав змогу дійти висновку про конгруентний характер вербальної поведінки і жестів, ініційо-

ваних жінками і чоловіками в рамках реалізації комунікативних інтенцій. Причому жінки виявились більш експресивними й експансивними, аніж чоловіки. Отже, вербальна поведінка, представлена першою комунікативною інтенцією встановити міжособистісний контакт з адресатом, корелювала з жестами привітання і прощання, іманентними контексту флірту, залицьня і спокушань. Вербальне вираження другої комунікативної інтенції спонукати бажання потенційних партнерів до подальших міжособистісних романтичних стосунків за допомогою встановлення емоційного інтересу співвіднесене з жестами, спрямованими на вираження романтичного інтересу, симпатії, спокусливості, кокетливості та емоційного збудження. Вербальна поведінка в рамках третьої комунікативної інтенції цілеспрямовано розголосити особисту інформацію збігалася з жестами, спрямованими на саморозкриття. Перспективи подальших розвідок вбачаємо в аналізі інших категорій невербальної поведінки (тактильна поведінка, поведінка очима, поза, міміка), ініційованих під час первинної міжособистісної інтеракції, а також їх співвіднесеності з вербальною поведінкою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ковалинська І.В. Невербальна комунікація. Київ : Вид-во «Освіта України», 2014. 289 с.
2. Коноваленко І.В. Роль гендерного фактора в комунікативному поведінні жінчин и мужчин : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Омск, 2003. 136 с.
3. Манакін В.М. Мова і міжкультурна комунікація. Київ : ВЦ «Академія», 2012. 224 с.
4. Романюк О.С. Концептуальні основи структуризації розвитку взаємовідносин романтичної діади. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки.* 2018. Вип. 1 (87). С. 128–132.
5. Ступак І.В. Особливості реалізації фреймової моделі анкет учасників дейтинг-шоу в німецькій та українській лінгвокультурах. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.* 2017. № 26. С. 164–167.
6. Abbey A., Melby C. The effects of nonverbal cues on gender differences in perceptions of sexual intent. *Sex Roles.* 1986. Vol. 15. P. 283–298.
7. Argyle M. Bodily communication. Madison: International Universities Press, 1988. 384 p.
8. Cashdan E. Smiles, Speech, and Body Posture: How Women and Men Display Sociometric Status and Power. *Journal of Nonverbal Behavior.* 1998. Vol. 22, No. 4. P. 209–228.
9. Dibiase R., Gunnoe J. Gender and culture differences in touching behaviour. *Journal of Social Psychology.* 2004. Vol. 144, No. 1. P. 49–62.
10. Duck S. W. Meaningful relationships: Talking, sense, and relating. Thousand Oaks, CA: Sage, 1994. 230 p.
11. Ekman P., Friesen W. The repertoire of nonverbal behavior: Categories, origins, usage and coding. *Semiotica.* 1969. Vol. 1. P. 49–98.
12. Grammer K. Strangers meet: Laughter and nonverbal signs of interest in opposite-sex encounters. *Journal of Nonverbal Behavior.* 1990. Vol. 14, No. 4. P. 209–236.
13. Guéguen N. The effect of a woman's smile on men's courtship behavior. *Social Behavior and Personality.* 2008. Vol. 36, No. 9. P. 1233–1236.
14. Hargie O. Skilled Interpersonal Interaction: Research, Theory, and Practice. London: Routledge, 2011. 658 p.
15. Hummer P., Wimmer H., Antes G. On the origins of denial negation. *Journal of Child Language.* 1993. Vol. 20. P. 607–618.
16. Kendon A. *Gesture: Visible Action as Utterance.* Chicago: Cambridge University Press, 2004. 400 p.
17. Knapp M.L., Hall J.A., Horgan T.G. Nonverbal communication in human interaction. Boston, MA: Wadsworth. 2014. 528 p.

-
18. Knapp M.L., Vangelisti A.L. *Interpersonal communication and human relationships*. Boston, MA: Allyn & Bacon, 2010. 464 p.
 19. LaFrance M. & Vial A.C. Gender and nonverbal behavior. *APA handbooks in psychology. APA handbook of nonverbal communication* / ed. by Matsumoto D., Hwang H.C., Frank M.G. American Psychological Association. 2016. P. 139-161.
 20. Lee M.E., Matsumoto D., Kobayashi M., et al. Cultural influences on nonverbal behavior in applied settings. *Applications of nonverbal behavioral theories and research* / ed. by R. S. Feldman. Hillsdale, NJ: Erlbaum, 1992. P. 239–261.
 21. Nonverbal Body Language Dictionary. URL: <http://bodylanguageproject.com/nonverbal-dictionary/> (дата звернення 18.12.2017).
 22. O'Driscoll J. The role of language in interpersonal pragmatics. *Journal of Pragmatics*. 2013. Vol. 58. P. 170–181.
 23. Paul E.L., Wenzel A., Harvey J. Hookups: A facilitator or barrier to relationship initiation and intimacy development? *Handbook of relationship initiation* / ed. by Sprecher S., Wenzel A., J. Harvey. New York: Psychology Press, 2008. P. 375–390.
 24. Romaniuk O. The First Impression Matters: The Art of Male Romantic Communication in American Media Dating Culture. *Discourse and Interaction*. 2020. No. 13(1). P. 67–91.
 25. The Bachelor (Seasons 16-23) / The Bachelorette US (Seasons 8-15). 2012–2019. Episodes 01. URL: <https://abc.com/shows/the-bachelor/season16...23/> (дата звернення 08.12.2020).